
**Islands Kultur Ved Aarhundredskiftet 1900 (Icelandic
Edition)**

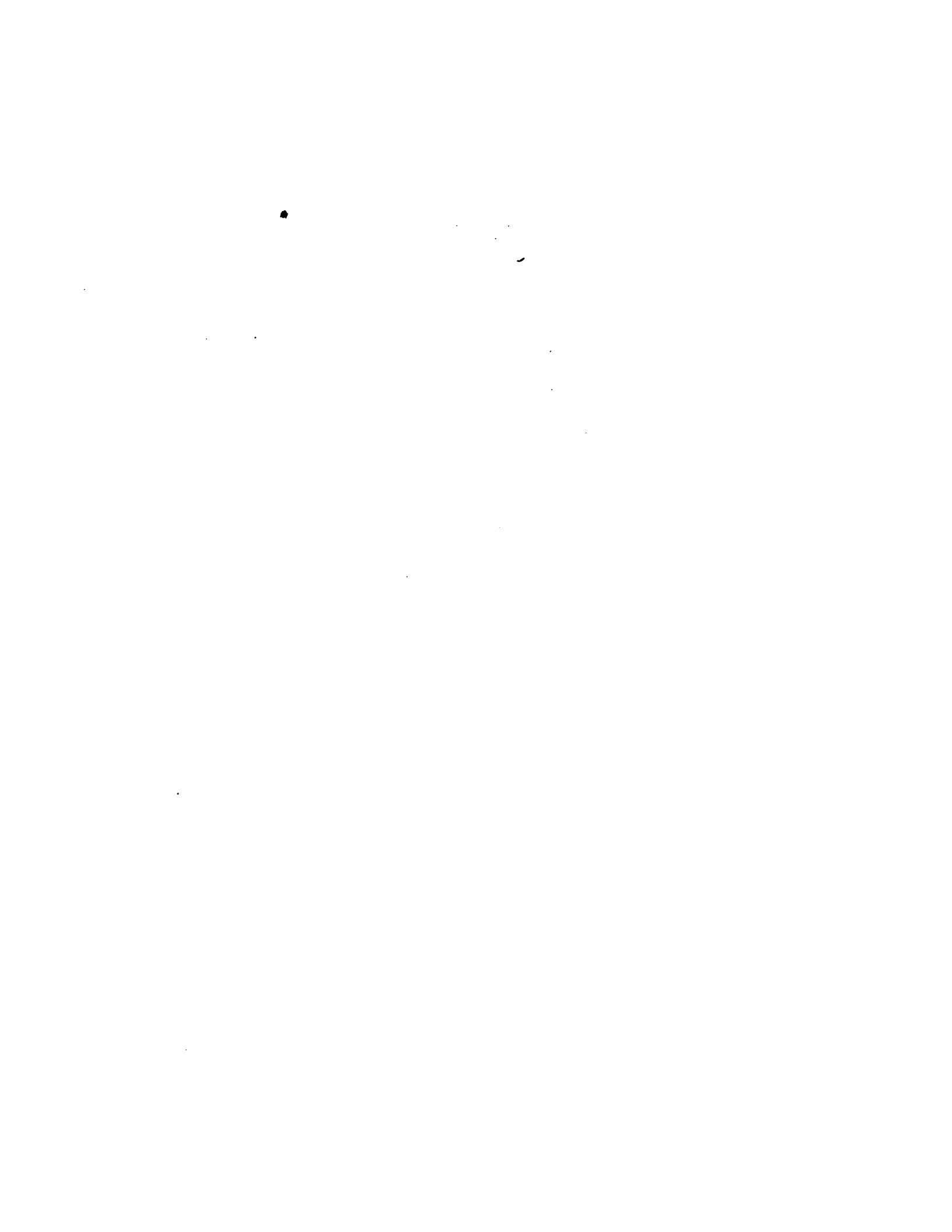
Guðmundsson Valtýr

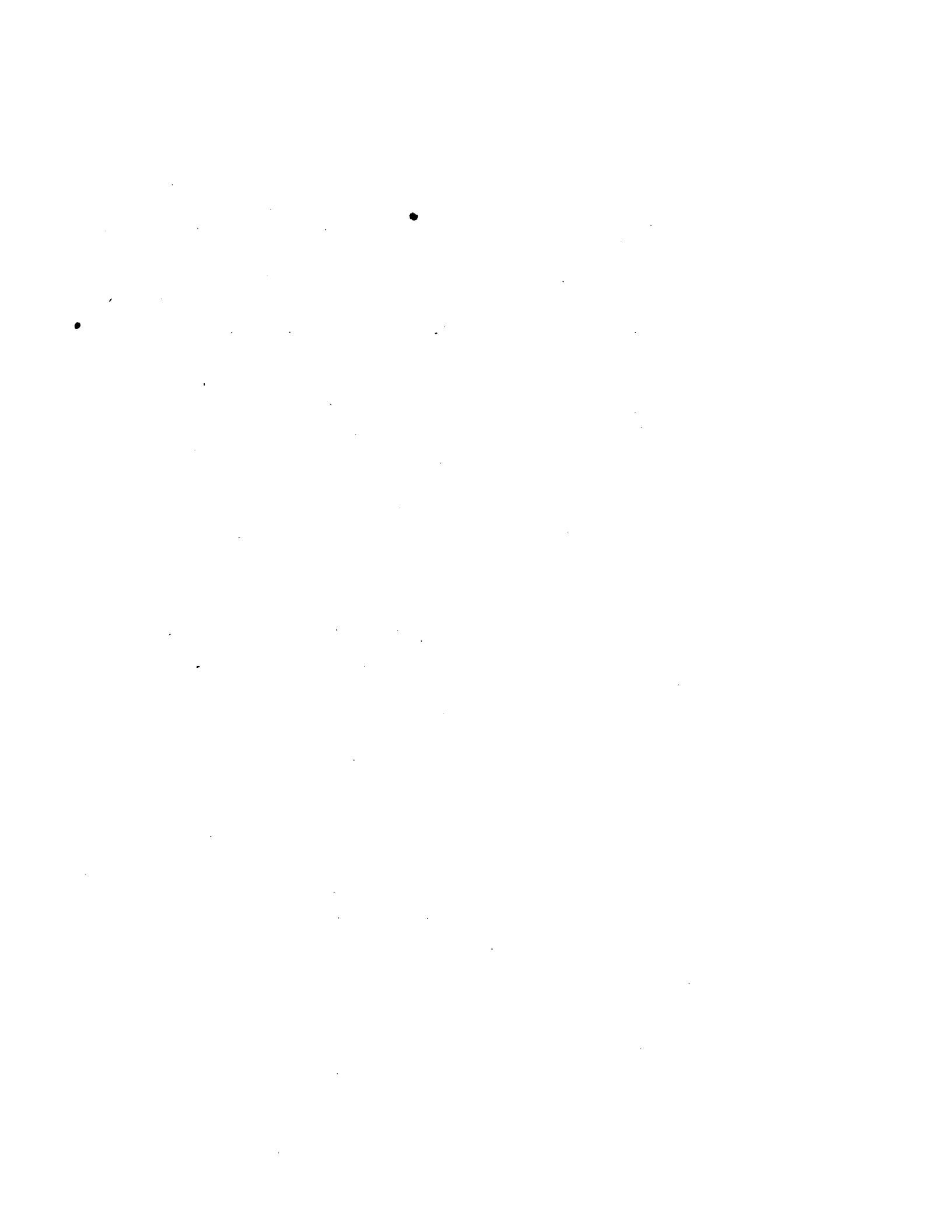
Title: Islands Kultur Ved Aarhundredskiftet 1900 (Icelandic Edition)

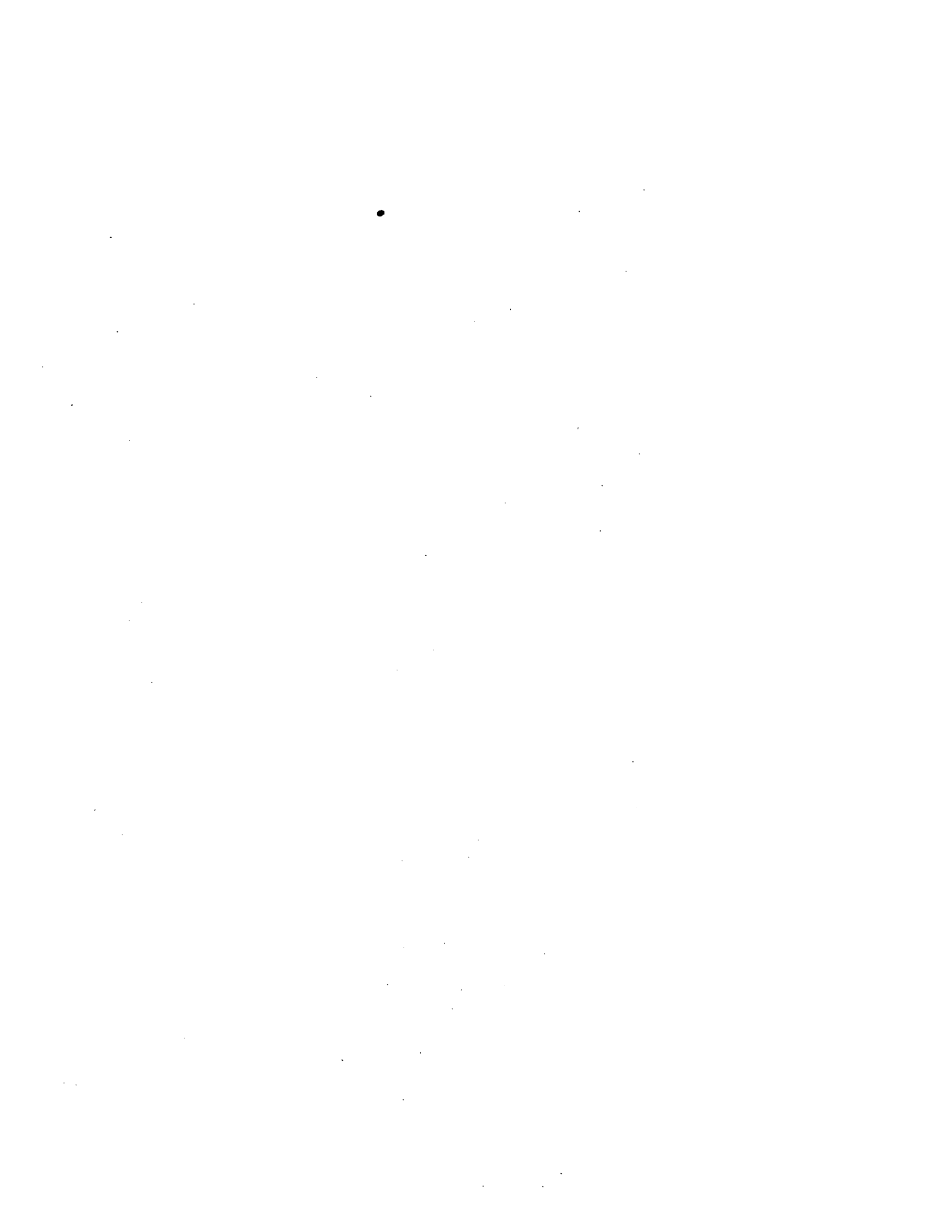
Author: Guðmundsson Valtýr

This is an exact replica of a book. The book reprint was manually improved by a team of professionals, as opposed to automatic/OCR processes used by some companies. However, the book may still have imperfections such as missing pages, poor pictures, errant marks, etc. that were a part of the original text. We appreciate your understanding of the imperfections which can not be improved, and hope you will enjoy reading this book.

ISLANDS KULTUR

VED

AARHUNDREDSKIFTET 1900

AF

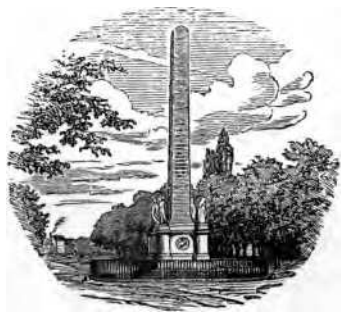
VALTÝR GUÐMUNDSSON

MED EN INDLEDNING OM ISLANDS NATUR

AF

TH. THORODDSEN

MED 108 BILLEDER

VED UDVALGET FOR FOLKEOPLYSNINGS FREMME

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD
1902

m 3640.8

Ward fund.

FORORD

DEN Skildring af Islands Kulturforhold ved Aarhundredskiftet med et Tilbageblik paa Udviklingen i det 19de Aarhundrede, som her forelægges det danske Publikum, er oprindeligt skrevet i Aaret 1899 som Bidrag til »Danmarks Kultur ved Aar 1900«. Den oprindelige Plan for dette Værk gik nemlig ud paa, at det skulde omfatte ikke alene selve Danmark, men ogsaa dets Bilande, og Redaktionen opfordrede da Professor Th. Thoroddsen og mig til at skrive henholdsvis om de islandske Natur- og Kulturforhold, hvilken Opfordring vi efterkom og indleverede vore Bidrag. Imidlertid opnaaede Redaktionen af »Danmarks Kultur« ikke en forventet Statsunderstøttelse til Udgivelsen af dette Værk, hvorom Regeringen havde stillet Forslag, men som ikke blev tiltraadt af Folketinget, og den maatte derfor ændre sin oprindelige Plan og blandt andet udelade alle de paatænkte Skildringer fra Danmarks Bilande. Da jeg nu mente, at det kunde have sin Betydning, at den af Professor Thoroddsen og mig tilvejebragte Skildring blev udgivet, idet den, hvor kortfattet og ufuldkommen den end var, dog indeholdt adskillige Oplysninger, som danske Læsere ingen andre Steder have Adgang til, indsendte jeg — tilskyndet dertil af Redaktionen af »Danmarks Kultur« — et Andragende til Direktionen for Carlsbergfondet om en Understøttelse til dens Udgivelse som en særskilt Bog, som et Slags Tillæg til »Danmarks Kultur«, hvilket Andragende blev bevilget, for hvilket jeg herved tillader mig at udtalte min varmeste Tak til den højtærede Direktion.

Den foreliggende Afhandling fremtræder dog her ingenlunde i ganske samme Skikkelse som det oprindelige Bidrag til »Danmarks Kultur«. Foruden de Ændringer, som den siden dens Affattelse forløbne Tid selvfølgelig maatte nødvendiggøre, ere talrige nye Oplysninger hist og her blevne tilføjede. Navnlig ere Afsnittene om Litteraturen og Næringsvejene blevne helt omarbejdede og betydelig udvidede. Desuden er der tilføjet et Tillæg indeholdende nogle Litteraturprøver, og Billedernes Antal er blevet forøget til det firedobbelte, hvad der for en stor Del skyldes den Velvilje, som Hr. Kaptejn DANIEL BRUUN har vist mit Arbejde, idet han har givet mig Adgang til at benytte det af ham tilvejebragte, enestaaende righoldige Billedmateriale fra Island. Bogen har saaledes efterhaandet vokset sig til det dobbelte Antal Ark af hvad der oprindeligt var paatænkt. Denne betydelige Udvidelse er foretagen efter Tilskyndelse af »Udvalget for Folkeoplysningens Fremme«, som lige fra først af har vist stor Interesse for at fremme Kendskabet til Island — ikke blot i Middelalderen, men ogsaa i Nutiden.

Denne Interesse har Udvalget allerede lagt for Dagen ved Udgivelsen af afdøde Dr. C. Rosenbergs Skrifter »Træk af Livet paa Island i Fristatstiden« (1. Udg. 1871, 2. Udg. 1894) og »Fra Island i Nutiden« (Afhandlinger fra 1875—77), som var en særdeles god Skildring for sin Tid, skønt den paa Grund af den betydelige Udvikling, der er foregaaet i de sidste 25 Aar, nu er forældet, og senere ved Udgivelsen af Professor Th. Thoroddsens Skrift »Vulkaner og Jordskælv paa Island« (1897). Det skyldes da ogsaa nævnte Udvalgs Støtte, at den foretagne Udvidelse af min Afhandling er bleven mulig, for hvilket jeg herved bringer det min erkendtlige Tak.

Men skønt Afhandlingen saaledes er bleven betydelig udvidet, har den dog i alt væsentligt bevaret sin oprindelige Form — som Bidrag til »Danmarks Kultur«, der var begrænset til et opgivet Antal Sider. Dette haaber jeg, man vil tage Hensyn til ved dens Bedømmelse. Dersom jeg fra først af havde tænkt mig den udgivet som en særskilt Bog, vilde Fremstillingen paa flere Punkter have faaet en anden Form og være bleven ganske anderledes fyldig. Med Hensyn til de i Tillæget optagne Litteraturprøver maa jeg desuden udtrykkelig bemærke, at jeg i Valget af Digtene har været bunden til foreliggende danske Oversættelser, og det vilde derfor være uberegtiget at fælde nogen afgørende Dom om vedkommende Digtene efter disse Prøver alene. Det samme gælder Novellerne, idet jeg af disse kun har valgt saadanne Stykker, der kunde give Indblik i det islandske Folkeliv.

De af mig meddelte statistiske Oplysninger ere for den allerstørste Del hentede fra de statistiske Tabeller (»*Landshagsskýrslur*«), som hvert Aar udgives som Tillæg til »Regeringstidende for Island« (*Stjórnartíðindi fyrir Island*). Enkelte Oplysninger ere dog hentede andet Steds fra. Saaledes hviler min Befolkningsstatistik paa »Folketællingen paa Island den 1ste November 1890« (udgivet af »Statistisk Bureau« i »Statistiske Meddelelser« 3dje Række XII). Desværre har jeg været hindret i at benytte det ved Folketællingen den 1. Novbr. 1901 tilvejebragte Materiale, da det endnu ikke er blevet offentliggjort eller bearbejdet. Kun Oplysningerne om Købstædernes og Landets samlede Indbyggerantal ere byggede paa denne sidste Folketælling og hentede fra Meddelelser i islandske Blade.

Jeg har gjort mig Umage for at anføre alle islandske Person- og Stedsnavne i en korrekt Form. Den eneste væsentlige Afvigelse herfra er, at jeg overalt har erstattet det islandske Bogstav *þ* med *th*, fordi *þ* ikke findes i det danske Alfabet og ikke kendes af almindelige danske Læsere.

Til Slutning undlader jeg ikke at udtale min Tak til Hr. Professor Dr. TH. THORODDSEN, fordi han har tilladt mig at benytte sin fortræffelige Skildring af de islandske Naturforhold som Indledning til mit Skrift. Ansvar for Valget af Billeder til dette Afsnit maa dog, ligesom i den øvrige Del af Bogen, falde paa mig, men ikke paa ham.

København i April Maaned 1902.

Valtýr Guðmundsson.

INDHOLD

	Side
Forord	III
Indhold	V
Fortegnelse over Billederne	VII
I. NATUREN	1
Landets almindelige geografiske og geologiske Forhold 1—4. — Jøkler 4—6. — Floder 6. — Søer 6. — Vulkaner og Lavastrømme 6—9. — Varme Kilder 9. — Klimaet 11. — Planteverdenen 11— 13. — Dyreverdenen 13—14. — Mineralriget 14—15.	
II. BEFOLKNINGEN OG TRÆK AF DENS DAGLIGE LIV	15
1. <i>Befolkningsstatistik</i>	15—17
2. <i>Folketypen</i>	17—22
3. <i>Klædedragten</i>	22—24
4. <i>Boligen</i>	24—26
5. <i>Forlystelser og Idræt</i>	26—27
6. <i>Overtro</i>	27—28
III. STATSLIVET OG DETS ORGANER	28
1. <i>Forfatningen</i>	28—38
Historisk Oversigt 28—32. — Islands nugældende For- fatning 32—34. — Revisionen 34—38.	
2. <i>Forvaltningen</i>	38—39
3. <i>Kommunalvæsenet</i>	39
4. <i>Domstolene</i>	39
5. <i>Kirkelige Forhold</i>	39—41
IV. OPLYSNINGEN	41
1. <i>Undervisning og Skolevæsen</i>	41—43
2. <i>Samlinger</i>	43—44
3. <i>Selskaber til Oplysningens Fremme</i>	44—45
4. <i>Pressen og Boghandelen</i>	45—46
5. <i>Statens og Privates Omsorg for Oplysning og Viden- skabelighed</i>	46—47
V. LITTERARUR OG KUNST	47
1. <i>Litteraturen</i>	47—77

VI

	Side
a. Almindelig Oversigt	47— 57
b. Digtningen	57— 69
Lyriken 57—67. — Salmædigting 67. — Dramatisk Digtning 67—68. — Novelledigtning 68—69.	
c. Den prosaiske Litteratur	69— 77
Filologi og Antikviteter osv. 70—72. — Historie 72. — Folklore eller Folkeminder 72—73. — Retsvidenskab 73. — Naturvidenskaberne 73—74. — Lægevidenskab 74—75. — Nationaløkonomi 75. — Politik 75—76. — Filosofi 76. — Teologi 76—77.	
2. <i>Kunsten</i>	77— 85
Bildende Kunster 77—80. — Musik 80—83. — Skuespilkunst 83—84. — Statens Omsorg for Litteratur og Kunst 84—85.	
VI. DET PRAKTISKE LIVS VILKAAR OG TILSTAND	85
1. <i>Økonomiske Forhold</i>	85— 89
Almindelige Bemærkninger 85—86. — Nationalformuen 86—87. — Statens Finansvæsen 87—88. — Kommunernes Finanser 88. — Sparekasser 88. — Landsbanken 88—89.	
2. <i>Næringsveje</i>	89—112
a. Landbruget	89—100
Jorden og dens Behandling 89—90. — Høsten 90—92. — Faareavl 93—95. — Kvægavl 95—96. — Hestehold 96—97. — Geder 97. — Svineavl 97. — Fjærkræ 97—98. — Havebrug 98. — Landbrugsselskaber og Landboforeninger 98. — Landbrugsskoler 98. — Opdyrkning og Opdyrkningsfond 98—99. — Kong Christian den Niendes Understøttelses Fond 99. — Mejerivæsen 99. — Eksportpræmier 99. — Skovplantning 99. — Undersøgelse af Foderplanter 99. — Planteskole 99—100. — Landbolovgivningen 100. — Ændring af Driftsmaaden 100.	
b. Fiskeriet	100—103
Havfiskeriet 100—102. — Ferskvandsfiskeriet 102. — Navigationsskole 102. — Dæksfartøjer 102. — Assuranceselskaber for Dæksfartøjer 102. — Ishuse 102—103. — Biologiske Undersøgelser af Fiske 103.	
c. Jagten	103—104
Hvalfangst 103—104. — Sælfangst 104. — Fuglefangst 104. — Jagt paa Landdyr 104. — Indsamling af Edderdun 104.	
d. Haandværk og Industri	104—106
Haandværkere 104. — Husflid 104—105. — Uldspinderier 105. — Klædefabrik 105—106. — Betingelser for Udvikling af islandsk Industri i Fremtiden 106.	
e. Bærgværksdrift	106—107
Doppeltspathminer 106. — Svovlminer 106—107. — Kulminer 107.	
f. Handelen	107—112
Handelens Frigivelse 107. — Handelsomsætningen (Udførsel og Indførsel) 107. —	

VII

Side

	Handelspriser 107—108. — Tilvækst i Skibsfarten 108. — Købmandshandelen 108. — Spekulanthandelen 108—109. — Landhandelen 109. — Brugsforeninger 109. — Tuskhandelen og dens Følger 110. — Handelen og Bankvæsenet 110—112.	
3.	<i>Samfærdselsmidler</i>	112—119
	Vejvæsenet 112—113. — Dampskibsfarten 113—116. — Postvæsenet 116—117. — Telefoner 117—118. — Telegraf 118. — Bevillinger til Samfærdselsvæsenet 119.	
VII.	SANITÆRE OG HUMANE FORANSTALTNINGER	119
1.	<i>Sundhedsplejen</i>	119—121
	Lægevæsenet 119. — Jordemødre 119. — Hospitaler 119—120. — Apoteker 120. — Dyr læger 120. — Kvaksalvere 120 — Gennemsnitslevealderen 120. — Børnedødeligheden 120. — Farlige Sygdomme 120—121.	
2.	<i>Humane Foranstaltninger</i>	121—124
	Anstalter for Abnorme 121. — Alderdomsforsørgelsen 121—122. — Fattigvæsenet 122—123. — Afholdsbevægelsen 123—124.	
	Tillæg	125
1.	UDVALG AF ISLANDSKE DIGTE	125
	Bjarni Thorarensen 125—128. — Jónas Hallgrímsson 129—134. — Jón Thoroddsen 134—135. — Grímur Thomsen 135—136 — Benedikt Gröndal 136—137. — Páll Ólafsson 137—138. — Steingrímur Thorsteinsson 138—139. — Matthías Jochumsson 139—140.	
2.	FOLKELIVSBILLEDER	140
	En Aften i Badstuen 140—148. — Ved Skillefolden 148—153. — En Julenat i Fjældstuen 153—160.	

FORTEGNELSE OVER BILLEDERNE

Nr.	Side	Nr.	Side
1.	Solfatarer ved Krísuvík	13.	Geysir og andre Springkilder i dens Nærhed
2.	Snæfellsjökull	14.	Goðafoss (Vandfald paa Nordlandet)
3.	Basaltfjæld ved Isafjord	15.	Hallormstad Skov
4.	Bondegaard under en Fjældside	16.	Gullfoss (Vandfald paa Sydlandet)
5.	Øræfajökull	17.	Kystparti fra Stapi (paa Snæfellsnes)
6.	Hvítá (Flod i Borgarfjorden)	18.	Nattrolden i sin Baad
7.	Mývatn (Sø)	19.	Reykjavík
8.	Pladelava	20.	Akureyri (ved Øfjord)
9.	Skematisk Fremstilling af Vulkanformer	21.	Seyðisfjörður (Seydisfjord)
10.	Hekla	22.	Damesko (med mønstret Fodlap)
11.	Vulkanen Askja's Kraterdal	23.	Kvinde i Hverdagsdragt
12.	Et Stykke af Laki's Kraterække		